

Naam	Museum Boijmans Van Beuningen
Adres	Museumpark 18
Postcode/plaats	3015CX Rotterdam
Gemeente/provincie	Rotterdam; Zuid-Holland;
Monumentnummer	513878

Naam	Tuin Museum Boijmans Van Beuningen
Adres	Museumpark 18
Postcode/plaats	3015CX Rotterdam
Gemeente/provincie	Rotterdam; Zuid-Holland;
Monumentnummer	513879

Geacht college,

Op 17 mei 2024 vroeg u mij te adviseren over het scenario "Gefaseerde Ambitie" voor Museum Boijmans van Beuningen.

Dit scenario is door de architect gepresenteerd tijdens een besloten bijeenkomst van de Commissie Omgevingskwaliteit en Cultureel Erfgoed Rotterdam op 22 mei 2024, in aanwezigheid van adviseurs van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Met dit advies voldoe ik graag aan uw verzoek. Mijn advies richt zich, conform de vraag van de ambtelijk opdrachtgever, projectmanager en het Bureau Monumenten & Cultuurhistorie, op het benoemen van kansen en risico's voor het gebouw en de tuin en de aanwezige monumentale waarden.

Bij de beoordeling heb ik de voorlopige stukken betrokken zoals deze zijn aangeleverd door uw gemeente, inclusief de Erfgoedvisie en de uitgevoerde cultuurhistorische onderzoeken.

Het laatste preadvies dat door de RCE is uitgebracht is het advies van 6 maart 2023. In de tussentijd is er een tussenstap gezet in het ontwerpproces en is onderzocht op welke manier en op welke onderdelen het ontwerp kan worden aangepast om tot een haalbaar plan te komen. Ook zijn er vanuit het oogpunt van monumentenzorg belangrijke ontwikkelingen geweest. Zo is er een supervisor aangesteld, is de Erfgoedvisie vastgesteld en is de bescherming van het rijksmonument uitgebreid met de bouwdelen ontworpen door Alexander Bodon en Hubert-Jan Henket.

Het is goed om te constateren dat de planontwikkeling nu kan plaatsvinden op basis van de Erfgoedvisie en dat behoud van genoemde bouwdelen nu in verschillende scenario's het uitgangspunt is. Daarnaast is het goed dat daarbij ook expliciete aandacht is voor de beschermde museumtuin en dat er zorgvuldig nader onderzoek en analyse wordt gedaan betreffende de restauratie en verduurzaming van het bouwdeel Van der Steur. Dit zijn positieve ontwikkelingen.

Preadvies

Met dit preadvies wordt gewezen op de mogelijke gevolgen van het voorgestelde scenario voor de monumentale waarden. Een definitief oordeel over een nader uitgewerkt plan kan pas gegeven worden nadat een definitieve omgevingsvergunningsaanvraag is ingediend. Ik verzoek u om dit advies bij de verdere planontwikkeling te betrekken.

Het scenario

De voorgelegde stukken betreffen een schetsontwerp dat voortkomt uit een verdergaande ambitie dan de zogenaamde Basis+ variant waarover de Commissie en de RCE in een eerder gezamenlijk overleg op 14 februari 2024 zijn geïnformeerd. Het Basis+ scenario is -toen en nu- niet ter advisering voorgelegd, maar wordt benoemd ter vergelijking.

In het scenario "Gefaseerde Ambitie" stelt de architect voor om een verdiepte entree te maken in de buitenhof om het museum vanuit de kelder te ontsluiten. De binnenhof zal worden overkapt. Het bouwdeel ontworpen door Robbrecht en Daem zal in dit scenario worden gesloopt om hier een nieuwe voorziening voor expeditie te bouwen, met een kelderbak en een gang. Het scenario gaat uit van een nieuwbouw op de hoek van de Westersingel, vergelijkbaar met het volume van de oorspronkelijke villa.

Motivering

Het scenario toont dat zware ingrepen die in voorgaande jaren zijn voorgesteld en die grote invloed hadden op de monumentale waarden nu achterwege zijn gelaten. Door het zoeken naar andere oplossingen dan de voorgestelde expeditietunnel door de museumtuin en het behouden van het Paviljoen Van Beuningen-De Vriese (naar ontwerp van H.J. Henket) blijven belangrijke monumentale waarden behouden. Hieronder ga ik in op de voornaamste wijzigingen.

Buitenhof: verdiepte entree

In het scenario "Gefaseerde Ambitie" wordt voorgesteld een entree te maken in de buitenhof. Deze entree is ontworpen met een ronde vorm die zich onderscheidt en ook allure toevoegt aan de buitenhof. De toegang zal via de kelder gaan, die moet worden aangepast om ruimte te bieden voor de ontvangstruimtes en een

winkel. Volgens de toelichting van de architect is er voldoende stahoogte in de kelder. Het maken van een nieuwe entree in de kelder brengt echter met zich mee dat de bestaande installaties moeten worden verwijderd. Volgens het bouwhistorisch onderzoek bezit het innovatie luchtverversingssysteem dat door Van der Steur is ontworpen hoge monumentale waarden. In uw Erfgoedvisie staat het installatiesysteem als een van de vijf kernwaarden genoemd. Door het inzetten van de kelder als ontvangstruimte ontstaat een behoefte aan ruimte voor nieuwe installatietechniek en moeten waarschijnlijk elders in het gebouw ook historische installaties worden gesloopt. Ik beschouw dit als een ingrijpende wijziging met grote gevolgen voor de monumentale waarden. Gedacht vanuit de monumentale waarden hecht de RCE aan het duurzaam gebruik van dit innovatieve installatieconcept en adviseer ik om ernaar te streven om dit met de entree te verenigen. Indien het mogelijk is om de waardevolle kanalen onder de museum- en directievleugel grotendeels te behouden en te benutten in een nieuw installatieconcept, zie ik de inpassing van de verdiepte entree in de buitenhof als een acceptabel scenario.

Route

Voorgesteld wordt om vanuit de kelder zoveel mogelijk aan te sluiten op de bestaande routing in het oorspronkelijke museumgebouw van Van der Steur, die een klassieke opzet heeft. Het is positief dat de oorspronkelijke opzet in grote mate gerespecteerd wordt, maar dit roept wel de vraag op hoe de fraaie oorspronkelijke entree aan de Museumparkstraat nog gebruikt en beleefd kan worden. Graag wil de RCE meer inzicht in het gebruik van deze ruimten.

De ontsluiting via de kelder heeft als gevolg dat een aansluiting op de museale route moet worden gerealiseerd en een niveauverschil dient te worden overbrugd in het oorspronkelijke museumgebouw van Van der Steur. In het scenario is voorgesteld om aan te sluiten op de bestaande trappen, zowel de trap uit 1700 (ook wel "Oudhollandse trap" genoemd) als de met natuursteen beklede trap bij de Rotunda. Hoe deze aansluitingen vorm krijgen is nog niet uitgewerkt, waardoor de gevolgen nog niet zijn te beoordelen op het effect op de monumentale waarde. Het zal gevolgen hebben voor de ruimtelijke beleving.

Oudhollandse trap

De nieuwe routing betekent ook dat deze trap intensief gebruikt zal worden met grotere kans op slijtage en gevolgschade. Daarbij komt dat de architect hier een lift wil plaatsen. Dit heeft als consequentie dat de historische trap gewijzigd zal moeten worden, mogelijk door de houten balustrades (met rijk snijwerk) te verwijderen. Dit zal de monumentale waarde sterk aantasten. Indien dit op deze wijze in het kader van een omgevingsvergunning wordt voorgelegd zal hier een negatief advies op volgen vanwege de aantasting van de monumentale waarden. Het Rijk onderschrijft het belang van een goede toegankelijkheid voor minder validen, maar vraagt om dit te realiseren met zoveel mogelijk behoud van monumentale waarden. Ik herhaal daarom mijn advies van 6 maart 2023 om een betere oplossing te zoeken en de lift op een andere locatie te plaatsen waarbij de monumentwaarden minder worden aangetast.

Binnenhof: overkapping

De voorgestelde overkapping van de binnenhof is een ingrijpende wijziging, die voordelen heeft indien dit betekent dat er minder zware ingrepen gedaan hoeven te worden voor de verduurzaming van de museumvleugel rondom de hof. De

aantasting van deze binnenhof wordt dan gecompenseerd door minder ingrijpende wijzigingen aan de gevels, gevelafwerking en in het interieur. Indien een ontwerp voor de overkapping wordt gemaakt is het van belang dat de binnenhof als voormalige buitenruimte herkenbaar blijft. Dit betekent dat er zo min mogelijk wijzigingen aan de gevels zullen moeten worden gedaan, goede daglichttoetreding zal blijven en deze ruimte niet als binnenruimte wordt gestoffeerd.

Sloop bouwdeel Robbrecht en Daem

Het aanleggen van de expeditie op de gekozen locatie heeft als gevolg dat het bouwdeel ontworpen door Robbrecht en Daem gesloopt zal moeten worden. Het slopen van het bouwdeel van Robbrecht en Daem en het weer in het zicht brengen van het bouwdeel ontworpen door Alexander Bodon brengt zowel winst als verlies met zich mee. Mogelijke winst kan zijn dat het bouwdeel van Bodon aan de straatzijde weer herkenbaar wordt en ook in het interieur monumentale waarden kunnen worden versterkt. Sloop brengt echter een verlies aan gebruiksruimte met zich mee die zal moeten worden gecompenseerd waardoor elders in het complex monumentale waarden verloren kunnen gaan.

Expeditie

Voorgesteld wordt een nieuwe route te maken ten behoeve van logistiek en expeditie. Aan de tuinzijde van het bouwdeel van Bodon wordt een uitbreiding gemaakt met een kelderbak. De poldersloot, een waardevolle historische structuur die nog behouden is gebleven van de oorspronkelijk polder van het Land van Hoboken, gaat verloren in dit scenario. Dit betekent een verlies van de structuur van het historische landschap, wijziging van de tuinaanleg en de relatie van het terras van Bodon met tuin. Aantasting van deze cultuurhistorische waarden is alleen acceptabel indien voldoende is aangetoond dat er geen andere opties zijn om deze eisen te realiseren. Ik adviseer te onderzoeken wat het gedeeltelijk dempen van deze poldersloot voor consequenties heeft voor het watersysteem.

De nieuwe kelderbak zal via een gang worden verbonden met het paviljoen. Deze gang loopt dwars door de kelder onder de directievleugel in het bouwdeel Van der Steur en zal zichtbaar zijn in de tuin. Uit de ingediende stukken (doorsnedes met maatvoering zijn niet verstrekt) en de toelichting lijkt de consequentie te zijn dat er aan de tuinzijde van het museum een gang zichtbaar zal zijn op zo'n 1 meter 60 boven het maaiveld. Dit heeft gevolgen voor de beleving van het complex aan de achterzijde en de aanleg van de monumentale tuin. Nog niet duidelijk is hoe dit architectonisch kan worden ingepast.

Het bouwen van een logistieke verbindingsgang brengt mogelijk technische risico's met zich mee, die in deze fase nog niet in beeld zijn gebracht. Om deze risico's goed te kunnen beoordelen is nader onderzoek nodig. Ik adviseer u om hier een constructeur naar te laten kijken. Schade aan het rijksmonument zal moeten worden voorkomen. Vanuit het oogpunt van monumentenzorg adviseer ik een minder ingrijpende oplossing voor de horecalogistiek te zoeken.

Rijksbeschermd stadsgezicht

De Gefaseerde Ambitie gaat uit van sloop van het bouwdeel Robbrecht en Daem en nieuwbouw op de hoek van de Westersingel, vergelijkbaar met het volume van de oorspronkelijke villa. Voor de waarden van het beschermd stadsgezicht zijn zowel behoud van het bestaande bouwvolume als een verwijzing naar de oorspronkelijke villa voorstelbaar. Reconstructie van historische panden is geen

voorwaarde vanuit de toelichting op de aanwijzing. De RCE blijft graag ook over dit onderdeel in gesprek.

Paviljoen Van Beuningen-De Vriese

Het is verheugend dat het paviljoen Van Beuningen-De Vriese behouden blijft en dat dit een bestemming krijgt in de planvorming. De transparantie van het paviljoen is een kwaliteit die in nieuwe plannen overeind zal moeten blijven. Ik vraag ook aandacht voor de kwaliteit van het interieur in het vervolg van de planvorming.

Museumtuin

Een positieve ontwikkeling is ook dat de als rijksmonument beschermde museumtuin nu expliciet is genoemd als onderdeel van de opgave. In de afgelopen periode is nader tuinhistorisch onderzoek gedaan en is een deskundige op het gebied van historische tuinen bij het project betrokken. Het versterken van de verblijfsfunctie sluit goed aan op de oorspronkelijke ideeën van architect Van der Steur voor de museumtuin. De RCE deelt uw wens dat Rotterdammers en bezoekers in de toekomst van deze bijzondere tuin kunnen genieten.

Restauratie en verduurzaming

Ik beveel aan om de planvorming voor de restauratie en verduurzaming het museumgebouw te vervolgen en de reeds gevoerde reeks gesprekken hierover door te laten lopen. In de door u aangegeven stukken staat dit ook benoemd als 'no regrets' en ik onderschrijf de noodzaak van een zorgvuldige aanpak.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zal ook in het vervolg van de planvorming graag de expertise van specialisten op het gebied van o.a. binnenklimaat, verduurzaming, bouwmaterialen, historische tuinen en ook beschermd stadsgezicht ter beschikking stellen aan het projectteam.

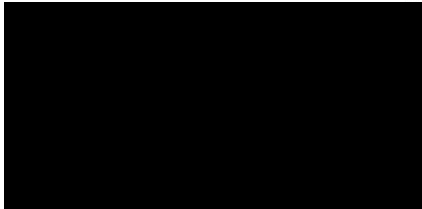
Kader en uitgangspunten

Het wettelijk kader voor mijn advies wordt gevormd door de Erfgoedwet (niet alleen omdat het om een rijksmonumentaal complex gaat, maar ook het beschermd stadsgezicht 1709 Rotterdam-Waterproject betreft) en de Omgevingswet. Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij 'Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit preadvies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat. Met dit preadvies hoop ik een constructieve bijdrage te leveren aan de verdere planvorming. Ik hoop dat het lukt om tot een haalbaar plan te komen en wens u veel succes met het uitwerken van het ontwerp.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

Onze referentie

1560892